

УДК 35:347.471.4

О. В. Медведчук,
старший викладач кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна академія управління персоналом, м. Київ

DOI: 10.32702/2306-6814.2018.20.102

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ САМОРЕГУЛЮВАННЯ

О. Medvedchuk,
Senior Lecturer of the Department of Public Administration,
Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv

ON IMPROVEMENT OF UKRAINIAN SELF-REGULATION LEGISLATION

За результатами комплексного аналізу вітчизняного законодавства з питань саморегулювання підприємницької та професійної діяльності виявлено та висвітлено ряд недоліків, серед яких: відсутність єдиних підходів до саморегулювання, системного і комплексного порядку утворення та діяльності саморегулювальних організацій, неузгодженість понятійного апарату тощо. Доведено необхідність регулювання означених питань на рівні закону як для ефективної діяльності саморегулювальних організацій взагалі, так і для виконання ними делегованих або визначених законом владно-управлінських функцій.

Розроблено конкретні пропозиції щодо внесення змін до законодавчих актів України з питань розвитку саморегулювання, які згруповано у два блоки: 1) формування концептуальних засад саморегулювання; 2) інші питання, пов'язані з розвитком саморегулювання, що потребують законодавчого врегулювання. Рекомендовано при розробленні законодавчих змін диференціювати ступінь втручання держави з урахуванням різних підходів до добровільного, делегованого і змішаного саморегулювання. Обґрунтовано, що законодавство має містити уніфіковані положення щодо статусу саморегулювальних організацій, порядку їх створення та діяльності, не обмежуючи їх право на вибір організаційно-правової форми та не встановлюючи єдину модель саморегулювання для всіх вітчизняних ринків.

A complex analysis resulted in discovering a number of shortcomings in forming the national legislation on self-regulation of economic and professional activities, which include: absence of unified approaches to self-regulation, system and complex procedure of establishment and operation of self-regulated organizations, inconsistency of the conceptual apparatus, etc. The importance is proved of regulating the above issues at the legislative level for effective operation of self-regulated organizations in general and for their performance of delegated or set out by the law managerial functions in particular. It is noted that regulation can be effected both by general norms of a higher procedure, which set norms of registering public unions and businesses, contract relations, competition, etc., and special rules related to the very institute of self-regulation. Meanwhile, a framework law on self-regulations issues can be passed and special laws will stipulate peculiarities of regulating social relations in terms of formation and operation of self-regulated organizations in various fields of economic and/or professional activities.

Concrete suggestions are made as per introducing amendments to Ukrainian legislative acts on self-regulation development, which are grouped in two blocks: 1) formation of conceptual fundamentals of self-regulation; 2) other matters related to the self-regulation development, which require legislative settlement. It is recommended to differentiate a degree of the state's interference when developing legislative changes and consider various approaches to voluntary, delegated, and mixed self-regulation. It is reasoned that the legislation must contain unified provisions on the status of self-regulated organizations, procedure for their formation and operation, without limiting their right to chose an organizational legal form and without setting up a single self-regulation model for all national markets.

Ключові слова: саморегулювання, саморегулювальні організації, законодавство, нормативно-правові акти, державне управління.

Key words: self-regulation, self-regulatory organizations, legislation, regulatory acts, public administration.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Чинне законодавство України передбачає створення саморегулювальних організацій (СРО) у 15 сферах діяльності, що регулюється 39 нормативно-правови-

ми актами, серед яких: 18 законів, 6 постанов Уряду, 7 наказів центральних органів виконавчої влади, 4 розпорядження та 4 рішення національних комісій [1, с. 7]. При цьому законодавство з питань саморегулювання має ряд недоліків, серед яких: відсутність єдиних підходів до саморегулювання, системного і комплексного порядку утворення та діяльності саморегулю-

них організацій, неузгодженість понятійного апарату тощо.

Удосконалення державного регулювання з означених питань, у тому числі в рамках схваленої Урядом Концепції реформування інституту саморегулювання в Україні [2], передбачає розроблення загального закону та вимагатиме удосконалення спеціального законодавства у всіх сферах, де запроваджено саморегулювання, шляхом імплементації зарубіжного досвіду та кращих вітчизняних практик.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Правові проблеми розвитку саморегулювання вивчала І.В. Шатковська. Саморегулювання господарської діяльності загалом та договору як його засобу розглядала О.А. Беяневич. Приватно-правове регулювання підприємницьких відносин в Україні аналізував В.М. Махінчук. Конституційні засади розвитку саморегулювання в Україні та нормативно-правове підґрунтя цієї інституції у Директивах ЄС стали предметом досліджень О.М. Гончаренко. Вагомий внесок у розвиток означених питань внесли дослідники Офісу ефективного регулювання (BRDO). Проте нормативно-правове забезпечення саморегулювання вітчизняних ринків залишається недостатньо вивченим та недосконалим. Саме тому визначення загальних підходів до саморегулювання та обґрунтування необхідних змін до вітчизняного законодавства має важливе науково-практичне значення.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є пошук шляхів розв'язання нагальних проблем функціонування інституту саморегулювання в Україні та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення законодавства України з питань саморегулювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Саморегулювання має бути легітимним, тобто — здійснюватися в рамках законодавства. Необхідність законодавчого визначення ключових аспектів саморегулювання не викликає сумніву. Воно може здійснюватися як загальними нормами, що регулюють, наприклад, реєстрацію об'єднань громадян і бізнесу, договірні відносини, конкуренцію тощо, так і спеціальними актами, що стосуються саме інституту саморегулювання.

Загалом можна визначити такі фактори, що обумовлюють необхідність законодавчого врегулювання питань саморегулювання:

— саморегулювальної організації мають функціонувати у правовому полі, що передбачає їх діяльність як суб'єктів регулювання ринку, дає необхідні інструменти регулювання, встановлює механізми взаємовідносин;

— при виконанні делегованих або визначених законом владно-управлінських функцій СРО мають діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, що потребує юридичної визначеності змісту відповідних повноважень, підстав для їх застосування та способів реалізації.

І.В. Шатковська справедливо стверджує [3, с. 82], що повноцінна нормативно-правова база, яка регламентує діяльність саморегулювальних організацій, сприяє здійсненню та розвитку господарської діяльності, підвищенню якості товарів, робіт та послуг, забезпеченню ефективної взаємодії між суб'єктами, які здійснюють господарську діяльність, та органами державної влади. До недоліків

правового регулювання саморегулювання авторка відносить: розпорошеність норм законодавства, що унеможливує повноцінне сприйняття усіх необхідних положень для ефективної взаємодії держави та інших учасників правовідносин; відсутність законодавчого закріплення в Цивільному і Господарському кодексах України положень щодо СРО, яка створює невизначеність їх діяльності [3, с. 86].

Розуміючи необхідність правового регулювання діяльності СРО, маємо визнати, що спосіб такого регулювання може бути різним: як шляхом внесення змін до окремих законодавчих актів України, так і через прийняття закону про саморегулювання в Україні, що, зазначимо, не позбавляє від необхідності коригування відповідного галузевого законодавства.

Міжнародний досвід засвідчує різні підходи щодо унормування питань саморегулювання. Для деяких країн характерне встановлення основних засад саморегулювання на рівні загального законодавства, у той час як в інших їх діяльність спеціально не врегульовується: вони утворюються та діють, як і інші об'єднання суб'єктів професійної і підприємницької діяльності, що не мають статусу СРО. Однак практика прийняття окремого закону про саморегулювання притаманна лише для регламентації діяльності СРО у постсоціалістичних країнах, насамперед — країнах колишнього СРСР. Про це свідчить, зокрема, прийняття в 2007 році Модельного закону про саморегулювальні організації в рамках СНД [4]. У тому ж році однойменний закон був прийнятий в Російській Федерації. Наразі аналогічні наміри декларуються у Білорусі.

Не є винятком у цьому питанні і наша країна. У Верховній Раді було зареєстровано низку законопроектів із питань саморегулювання. За результатами аналізу їх змісту, розгляду пропозицій і зауважень, висловлених до них, а також із досвіду дискусій в ході їх обговорення можна дійти висновку, що попри суттєві змістовні відмінності, ці документи мають спільну рису, що стала однією з причин їх критичного сприйняття: всі вони передбачали досить жорстке унормування питань саморегулювання всіх ринків в однаковий спосіб, що не дозволяло врахувати особливості галузей, імплементувати діючі СРО у нове правове поле та могло призвести до проблем і неузгодженостей з цих питань.

Інші підходи передбачені при розробленні нового законопроекту відповідно до Концепції реформування інституту саморегулювання в Україні, відповідно до якої загальні засади саморегулювання, правові та організаційні вимоги до утворення та діяльності саморегулювальних організацій необхідно визначити окремим законом, а спеціальними законами у різних сферах підприємницької та/або професійної діяльності може бути визначено особливості регулювання суспільних відносин щодо утворення та діяльності саморегулювальних організацій у цих сферах [2].

Врешті для розвитку саморегулювання форма, в якій будуть реалізовані відповідні законодавчі ініціативи, не має вирішального значення, тому зупинимось на змістовному наповненні необхідних змін до законодавства, які можна згрупувати у два блоки: формування концептуальних засад саморегулювання і його нормативно-правове забезпечення; дослідження з інших питань, пов'язаних із розвитком саморегулювання, що потребують законодавчих змін.

І. Формування концептуальних засад саморегулювання.

Найбільш важливим на сьогодні, на нашу думку, є питання ступеня державного регулювання діяльності са-

морегульвних організацій, глибини регламентування процедур їх утворення, структури, прав і обов'язків тощо.

Дослідження підходів, що реалізуються в різних країнах [5, с.7], дозволяє виділити три основні моделі саморегулювання: делеговане, добровільне та змішане. З урахуванням означеного, для недопущення надмірного регулювання діяльності організацій добровільного саморегулювання, можливі такі альтернативи:

— поширення поняття "саморегульвна організація" лише на організації делегованого і змішаного саморегулювання. Такі підходи відповідають нинішньому уявленню про саморегулювання і його законодавчому закріпленню в Україні. При цьому СРО вважатимуться лише організації, які відповідно до законодавства або на делегованій основі виконують владно-управлінські функції, і саме до них застосовуватиметься додаткове регулювання. Організації добровільного саморегулювання діятимуть як "непоіменовані СРО", без додаткових обмежень;

— встановлення "двоступеневої" системи регулювання діяльності СРО, коли додаткові регуляторні механізми застосовуватимуться лише до організацій, що відповідно до законодавства або на делегованій основі виконують владно-управлінські функції. Можливим варіантом такого підходу є встановлення більш жорстких вимог до СРО при делегуванні їм визначених законом повноважень порівнянно із вимогами при отриманні статусу саморегульвної організації. Попри, на перший погляд, простоту такого підходу його реалізація потребує значної уваги до формування галузевого законодавства у кожному випадку.

При цьому саморегульвна організація, якій державою у визначеному законом порядку надано владно-управлінські повноваження, має розглядатися як квазідержавна, а її діяльність у частині делегованих повноважень повинна бути врегульована на рівні закону у спосіб, притаманний для владних інституцій.

При розробленні окремого закону чи змін до законодавчих актів України, на нашу думку, мають бути закладені такі основні положення:

1) саморегулювання повинно діяти в межах закону і бути легітимним, воно може доповнювати і конкретизувати закон, але не суперечити йому. Правила і стандарти СРО не можуть суперечити законодавству. СРО при здійсненні контролю, застосуванні санкцій та вирішенні спорів застосовують інструменти, визначені законодавством, а держава, у разі недостатності чи невідповідності таких інструментів, вживає заходів щодо їх удосконалення;

2) визначення саморегульвних організацій має надаватися переважно через їх ключові ознаки, до яких можна віднести: об'єднання суб'єктів професійної чи підприємницької діяльності за галузевою ознакою; непідприємницький статус; наявність правил і стандартів ведення підприємницької чи професійної діяльності; встановлення механізмів контролю за їх дотриманням (включаючи санкції); наявність системи вирішення спорів. До ключових ознак саморегулювання може також відноситися наявність владно-управлінських функцій. Галузевим законодавством може передбачатися застосування механізмів індивідуальної та/або колективної відповідальності СРО перед споживачами за заподіяну їм членами шкоду як фактативна ознака саморегулювання;

3) СРО — це не тільки громадські організації, а й будь-які об'єднання суб'єктів професійної чи підприємницької діяльності, що відповідають законодавчо визначеним критеріям. У разі неможливості визначити у загальному законодавстві перелік організаційно-правових форм СРО,

їх взагалі не слід обмежувати, надавши право вибору суб'єктам ринку;

4) не варто встановлювати загальним законодавством єдину модель саморегулювання для всіх ринків: суб'єкти ринку мають самостійно обирати сприятливу для себе модель, а галузеве законодавство — її закріпити;

5) слід ураховувати різницю у правових формах, механізмах та засобах державного регулювання діяльності СРО юридичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, та фахівців (фізичних осіб), що уособлюють собою професійну діяльність, яка полягатиме, насамперед, в особливостях організаційно-правових форм таких організацій, а також має відображати специфіку суб'єктів регулювання;

6) виключно законами мають бути визначені владно-управлінські функції, якими можуть наділятися організації саморегулювання. При цьому можливі два способи отримання організацією таких функцій: в силу прямої вказівки про це в законі у разі створення організації спеціальним рішенням як суб'єкта публічного права — для організацій делегованого саморегулювання, або ж за спеціальною процедурою "делегування повноважень" — для організацій змішаного саморегулювання;

7) делегування владно-управлінських функцій організаціям саморегулювання має супроводжуватися виключенням відповідних процедур з системи адміністративних послуг, чітким розмежуванням повноважень органів державної влади та СРО для уникнення подвійного регулювання;

8) законом мають визначитися процедури взаємодії органів державної влади і організацій саморегулювання з питань отримання статусу СРО, погодження чи визнання документів саморегулювання, надання, контролю виконання та позбавлення делегованих повноважень тощо. На початковому етапі доцільно врегульовати також взаємовідносини СРО з суб'єктами регулювання, і, в певній мірі, — відносини СРО між собою;

9) законами може встановлюватися як добровільне, так і обов'язкове членство у СРО. Оптимальний варіант полягає в наступному: заняття певним видом діяльності можливе і без членства в організації саморегулювання, але існуючі традиції і, на першому етапі, законодавчі преференції роблять положення аутсайдера істотно менш вигідним, ніж інсайдерів, що не створює вхідних бар'єрів та забезпечує розповсюдження у перспективі вищих стандартів на всіх учасників відповідного ринку;

10) у разі наділення СРО функціями з допуску на ринок, їх повноваження мають стовідсотково охоплювати відповідних суб'єктів ринку. Це може бути досягнуто або встановленням вимоги щодо утворення на відповідному ринку лише однієї СРО, або шляхом делегування повноважень одній із СРО з поширенням її правил і стандартів, які стосуються виконання делегованого повноваження, на всіх учасників ринку;

11) при делегуванні державою владно-управлінських функцій СРО має забезпечуватися необхідним інструментарієм для виконання делегованих повноважень, наприклад, шляхом встановлення на рівні закону заборони здійснення діяльності без членства в СРО чи без виданого СРО дозволу (свідоцтва, ліцензії). При цьому має врегульовуватися питання накладення санкцій за такі порушення;

12) слід законодавчо встановити вимоги до транспарентності й відкритості організацій саморегулювання, включаючи вільний доступ до інформації про правила і стандарти, механізми контролю, санкції, членів СРО, її керівні органи, систему врегулювання спорів і розгляду скарг тощо;

13) варто передбачити спеціальний порядок ліквідації (позбавлення статусу) СРО та позбавлення чи відмови СРО від делегованих повноважень у разі виконання нею владно-управлінських функцій, оскільки одномоментне припинення їх спричинить на певний період відсутність регулюючого органу і, відповідно, неможливість для суб'єктів ринку отримати певні послуги чи врегулювати окремі питання, що несе відповідні ризики.

II. Інші питання, пов'язані з розвитком саморегулювання, що потребують законодавчих змін

Окремою проблемою є недопущення при запровадженні саморегулювання створення необгрунтованих бар'єрів доступу на ринок.

Слід зазначити, що антимонопольне законодавство в повному обсязі здебільшого застосовується тільки до організацій добровільного саморегулювання. Модель делегованого саморегулювання передбачає наявність спеціального законодавства, положення якого можуть в окремих випадках суперечити загальним принципам конкурентного законодавства. Так, серед інструментів делегованого саморегулювання, що можуть мати вплив на конкуренцію і вступати в протиріччя з загальними принципами конкурентної політики, можуть бути: обмеження входу на ринок (в тому числі прями кількісні обмеження числа учасників ринку); обмеження цінової конкуренції; обмеження реклами, в тому числі заборона цінової реклами [6].

Встановлення стандартів діяльності професійними асоціаціями, якщо їх дотримання є необхідною умовою для здійснення професійної чи підприємницької діяльності, не узгоджується із вимогами антимонопольного законодавства. Наразі законом [7] обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання, покупців, продавців віднесено до заборонених антиконкурентних узгоджених дій. То ж установлення обов'язкового членства у СРО вимагатиме одночасного внесення змін до антимонопольного законодавства в частині зняття зазначеного обмеження чи встановлення процедури і порядку виключень із встановленого правила. Це може бути зроблено шляхом визначення переліку сфер, у яких прийняття стандартів СРО не є порушенням закону про захист економічної конкуренції.

Як компенсаторні механізми запобігання ризикам обмеження конкуренції можуть застосовуватися заходи державного регулювання, серед яких: погодження органами влади правил і стандартів підприємницької і професійної діяльності СРО; ретельний аналіз законодавства з питань саморегулювання на предмет дотримання умов конкурентності тощо.

Потребують докладного розгляду також окремі аспекти діяльності фізичних та юридичних осіб, що виникатимуть у зв'язку з прийняттям закону про саморегулювання в Україні.

Так, установлення законом умови щодо можливості займатися окремими видами діяльності лише у разі наявності окремого дозволу або членства у саморегулювній організації фактично визначає нову умову цивільної правоздатності юридичних осіб, загальні засади якої визначено статтею 91 Цивільного кодексу України [8]. Цією статтею встановлено єдиний випадок обмеження цивільних прав юридичної особи здійснювати окремі види діяльності, — необхідність одержання спеціального дозволу (ліцензії). В усіх інших випадках цивільна правоздатність юридичної особи може бути обмежена лише за судом. Очевидно, що встановлення додаткових обов'язкових обмежень (членства у СРО як умова здійснення окремих видів діяльності) потребуватиме внесення змін до зазначеної статті.

Проблемним є питання щодо статусу юридичної особи, умовою діяльності якої є обов'язкове членство у СРО, у разі її виключення із саморегулювної організації. Чи не потребуватиме у такому разі доповнення перелік підстав ліквідації юридичної особи, визначений статтею 110 Цивільного кодексу України?

Розглядаючи саморегулювання як механізм управління ризиками, що реалізується через установлення саморегулювними організаціями правил і стандартів професійної чи підприємницької діяльності на рівні вищому, ніж установлений державою, не можна оминати увагою проблему співвідношення документів СРО та нормативних документів взагалі.

Законом України "Про стандартизацію" до нормативних документів віднесено документи, що встановлюють правила, настанови чи характеристики щодо діяльності або її результатів [9]. Водночас саморегулювання полягає у прийнятті СРО власних правил і стандартів, принаймні частина з яких фактично є нормативними документами, так як вони встановлюють загальні вимоги до ведення діяльності.

Нормативні документи є добровільними до застосування. Законом визначено, що нормативно-правовими актами може встановлюватися обов'язковість застосування лише національних стандартів та кодексів усталеної практики, однак стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови, прийняті підприємствами, установами та організаціями, застосовуються виключно на добровільній основі [9]. Означене не узгоджується, зі статтею 16-1 Закону України "Про архітектурну діяльність", де фактично передбачено окремий випадок обов'язковості стандартів організації, та з іншими законами, які містять аналогічні норми.

Удосконалення державного регулювання має передбачати:

- визнання документів СРО, що встановлюють правила, настанови чи характеристики діяльності або її результатів, нормативними документами відповідно до закону "Про стандартизацію" та поширення на них його дії;
- доповнення статті 16 цього закону нормою, відповідно до якої правила, стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови, прийняті саморегулювними організаціями, є обов'язковими для її членів;
- надання СРО права своїми актами визначати обов'язковість застосування національних стандартів та кодексів усталеної практики.

Слід зазначити, що важливим аспектом діяльності саморегулювних організацій є встановлення дієвих механізмів досудового розгляду спорів.

Цивільний кодекс України передбачає невеликий перелік форм захисту, серед яких — судова та адміністративна форми, а також самозахист цивільних прав. Однак зі змісту статті 20 Цивільного кодексу України, якою встановлено право учасників цивільних правовідносин здійснювати захист їх прав та інтересів на власний розсуд, випливає, що положення цивільного законодавства в частині визначення форм захисту не слід тлумачити буквально, а їх перелік не варто вважати закритим. У суб'єктів цивільних правовідносин є право самостійно визначати форми захисту їх прав, що можуть бути як передбачені, так і не передбачені законодавством, звичайно за умови, що вони не суперечать йому.

Та все ж спектр інструментів розгляду спорів в Україні є досить обмеженим. Згідно з чинним законодавством дана функція реалізується у третейських судах, які можуть бути створені при СРО відповідно до закону. По суті, інших механізмів вирішення спорів СРО чинне законодавство не передбачає. Між тим у зарубіжних країнах

організації саморегулювання, навпаки, забезпечують існування найрізноманітніших форм захисту прав та інтересів своїх членів та їх клієнтів, встановлюючи різні формальні і неформальні механізми вирішення спорів: центри розгляду спорів, омбудсмени та інші внутрішні арбітражні органи [10, с. 506].

Однією з найпопулярніших форм досудового врегулювання спорів у розвинених країнах є медіація — структуровані переговори, в яких сторони намагаються самостійно, на добровільній основі досягти згоди за допомогою третьої незалежної сторони — медіатора. Наразі в Україні процедура медіації законодавчо не регламентована, що значно ускладнює її застосування, в т.ч., СРО, тому прийняття законопроекту з цього питання, а також розширення механізмів досудового розгляду спорів у Цивільному кодексі України є вкрай важливим для розвитку демократичного суспільства та повноцінного функціонування інституту саморегулювання.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Одним із важливих шляхів розвитку ефективного саморегулювання є визначення пріоритетів державної політики з цього питання, серед яких: забезпечення узгодженості і стабільності правового поля; створення на початковому етапі преференцій для членів СРО у разі виконання ними більш високих стандартів та запровадження додаткових механізмів відшкодування збитків; популяризація механізмів саморегулювання.

Розроблено конкретні пропозиції щодо внесення змін до законодавчих актів України з питань розвитку саморегулювання щодо: 1) формування концептуальних засад саморегулювання; 2) інших питань, пов'язаних із розвитком саморегулювання, що потребують законодавчих змін.

Для недопущення надмірного регулювання діяльності організацій добровільного саморегулювання, при розробленні законодавчих змін рекомендовано диференціювати ступінь втручання держави з урахуванням різних підходів до добровільного, делегованого і змішаного саморегулювання. Законодавство має містити уніфіковані положення щодо статусу саморегулювальних організацій, порядку їх створення та діяльності, не обмежуючи при цьому право СРО на вибір організаційно-правової форми, оскільки це є складовою принципу свободи підприємницької діяльності й ознакою демократичного суспільства, та не встановлюючи єдину модель саморегулювання для всіх вітчизняних ринків. Вивчення таких моделей має стати предметом подальших наукових розвідок.

Література:

1. Зелена книга "Саморегулювання в Україні" [Електронний ресурс] / Гончарук О., Заблоцький А., Лавриненко І., Малюська Д., Медведчук О. та інші. — 2017. Режим доступу: <https://regulation.gov.ua/book/50-zelena-kniga-samoreguluvanna-v-ukraini>
2. Про схвалення Концепції реформування інституту саморегулювання в Україні [Електронний ресурс]: Розпорядження від 10.05.2018 № 308-р // Кабінет Міністрів України. — 2018. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/308-2018-%D1%80>
3. Шатковська І.В. Аспекти питання законодавчого забезпечення діяльності саморегулювальних організацій в Україні / І. Шатковська // Наукові записки Інституту законодавства Верховної ради України. — 2011. — № 3 (6). — С. 82—88.
4. Модельний закон про саморегулювальні організації СНД [Електронний ресурс]: Постанова Міжпарламентської асамблеї держав — членів СНД від 31.10.2007 №

29-7. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_i51

5. Непомнящий О.М. Децентралізація державного регулювання будівельної діяльності: закордонний досвід для України / О.М. Непомнящий // Державне будівництво: електрон. наук. фак. вид. ХарPI НАДУ. — 2014. — № 1. — Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/pdf>

6. Ogus A. Self-Regulation in Bouckaert, B. De Geest, G. (eds.) Encyclopedia of Law and Economics, Cheltenham, Edward Edgar, 2000.

7. Про захист економічної конкуренції [Електронний ресурс]: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III // Верховна Рада України. 2001. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>

8. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Верховна Рада України. 2003. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

9. Про стандартизацію [Електронний ресурс]: Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII // Верховна Рада України. 2003. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>

10. Філатова Н.Ю. Охорона і захист цивільних прав саморегулювальними організаціями / Н.Ю. Філатова // Форум права. — 2014. — № 1. — С. 502—509.

References:

1. Honcharuk, O. Zablots'kyj, A. Lavrynenko, I. Malius'ka, D. Medvedchuk, O. Pinchuk, V. Fajchak, Kh. Shuliak, O. and Yaremchuk, P. (2017), "Green book "Self-regulation in Ukraine"", available at: https://cdn.regulation.gov.ua/5c/a8/c3/c1/regulation.gov.ua_Green-Book-Selfregulation-in-Ukraine-October-2017.pdf (Accessed 20 Sept 2018).
2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), Resolution "About the approval of the Concept of Reformation of the Institute of Self-Regulation in Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/308-2018-%D1%80> (Accessed 20 Sept 2018).
3. Shatkovs'ka, I.V. (2011), "Aspects of legislative provision of self-regulatory organizations in Ukraine", Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi rady Ukrainy, vol. 3 (6), pp. 82—88.
4. IPA CIS (2007), "Model law on self-regulated organizations", available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_i51 (Accessed 20 Sept 2018).
5. Nepomniaschij, O.M. (2014), "Decentralization of state regulation of construction activity: foreign experience for Ukraine", Derzhavne budivnytstvo, vol. 1, available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/pdf> (Accessed 20 Sept 2018).
6. Ogus, A. (2000), "Self-Regulation", Encyclopedia of Law and Economics, Edward Edgar, Cheltenham, UK.
7. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Protection of Economic Competition", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (Accessed 20 Sept 2018).
8. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Civil Code of Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Accessed 20 Sept 2018).
9. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On Standardization", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1315-18> (Accessed 20 Sept 2018).
10. Filatova N.Yu. (2014), "Protection and protection of civil rights by self-regulatory organizations", Forum prava, vol. 1, pp. 502—509.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2018 р.